

İBNÜ'Ş-ŞECERİ

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'ş-Şecerî, *el-Emâlî* (nşr. Mahmûd Muhammed et-Tanâhî), Kahire 1992, III, 128, vd., 164-192; ayrıca bk. neşredenin girişi, I, 3-211; Ke-mâleddin el-Enbârî, *Nüzhetu'l-elibbâ'* (nşr. Muhammed Ebû'z-Fazl İbrâhîm), Kahire 1386/1967, s. 404-406; Yâkût, *Mu'cemû'l-üdeba'*, XIX, 282-284; İbnü'l-Kiftî, *İnbâhü'r-ruvât*, III, 356-357; İbn Hallikân, *Vefeyât*, VI, 45-50; Abdülbâki b. Abdülmecid el-Yemânî, *İşâretü't-ta'yîn fi ter-râcimi'n-nühât ve'l-lugaviyyîn* (nşr. Abdülmecid Diyâb), Riyad 1406/1986, s. 370; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ'*, XX, 194-196; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, V, 281; Süyûtî, *Buğyetü'l-vu'ât*, II, 324; *Keşfü'z-zunûn*, I, 413; II, 1563; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 132-134; Serkîs, *Mu'cem*, I, 134; Brockelmann, *GAL* (Ar.), V, 165-166; Şevkî Dayf, *el-Medârisü'n-naşviyye*, Kahire 1976, s. 277-278; Ömer Ferruh, *Târîhu'l-edeb*, III, 288-289; Bustânî, *DM*, II, 165-166; Ahmed Hasan Ferhât, "Nazârât fî mâ eḡazehû İbnü'ş-Şecerî 'alâ Mekki fi kitâbi Müşkili 'irâbi'l-Kur'ân", *MMLADm.*, LI/1 (1976), s. 61-97; LI/2 (1976), s. 315-343; LI/3 (1976), s. 518-536; "İbn al-Şadjarî", *El²* (İng.), III, 934; İnâyetullah Fâtihî Nejad, "İbn Şecerî", *DMBİ*, IV, 68-69; Hüseyin Elmalı, "el-Emâlî", *DİA*, XI, 73.

HÜSEYİN ELMALI

İBNÜ'Ş-ŞELMEGÂNİ

(ابن الشمعاني)

Ebû Ca'fer Muhammed
b. Alî eş-Şelmeğânî
(ö. 323/935)

İbn Ebû'l-Azâfir diye de anılan,
tenâsih ve hulûlü benimseyen,
mensuplarının ilâh saydığı
aşırı Şii lider
(bk. MÜŞEBBİHE).

İBNÜ'Ş-ŞEMMÂ'

(ابن الشماع)

Ebû Abdillâh Muhammed
b. Ahmed b. Muhammed
eş-Şemmâ' el-Hintâtî
(ö. 861/1457'den sonra)

Tunuslu tarihçi.

Hintâte kabilesine mensuptur. Babası Şemmâ' (mumcu) diye meşhur olduğundan İbnü'ş-Şemmâ' olarak anılmıştır. Babasıyla birlikte Hafsî Sultanı Ebû Fâris Abdülazîz'in (1394-1434) meclislerinde hazır bulundu. Sultan Ebû Amr Osman devrinde (1435-1488) bir ara kadılık yaptı. *el-Edilletü'l-beyyine* adlı eserini Sultan Ebû Amr Osman için 861'de (1457) telif eden İbnü'ş-Şemmâ'nın hayatı hakkında başka bilgi yoktur. Tinbüktî ve İbn Ferhûn gibi çağdaş tarihçiler ondan bahsetmemişlerdir.

Eserleri. 1. *el-Edilletü'l-beyyinetü'n-nürâniyye fi mefâhiri'd-devleti'l-Hafsiyye*. Müellif esas itibarıyla İbn Haldûn'un *el-İber*'inden, Abdullah b. Ahmed et-Ticânî'nin *er-Rihle* ve özellikle İbn Kunfûz'un *el-Fârisiyye fi mebâdi'i'd-devleti'l-Hafsiyye* adlı eserlerinden istifade etmiştir. Bununla birlikte kitapta orijinal bilgiler de bulunmaktadır. İbn Haldûn ve İbn Kunfûz'un ayrıntılı biçimde anlattıkları olaylara kısaca temas eden İbnü'ş-Şemmâ' daha çok adı geçen Hafsî sultanının devrine ağırlık vermiştir. *el-Edilletü'l-beyyine*'de önce Mağrib'in faziletleri üzerinde durulmuş, Tunus ve Kâbis şehirleriyle Hz. Peygamber'in İfrîkiye'ye gönderdiği ilk seriyeden bahsedilmiştir, ülü'l-emre itaat konusu ele alınmış ve sırasıyla her hükümdarın dönemi hakkında bilgi aktarılmıştır. İbn Ebû Dî-nâr, Tunus'un Türkler tarafından fethi konusunda önemli bilgiler ihtiva eden bu esere *el-Mü'nis fi aḡbâri İfrîkiyye ve Tûnis* adıyla bir zeyil yazmıştır. Hüseyin b. Muhammed el-Versîlânî, İbnü'ş-Şemmâ'nın adını zikretmeden eserden geniş iktibaslarda bulunduğu gibi Muhammed Bâcî el-Mes'ûdî de *el-Hulâşatü'n-naḡıyye* adlı eserini yazarken *el-Edille*'yi başlıca kaynak olarak kullanmıştır. İbn Haldûn'un *el-İber*'inin bir zeyil niteliğinde olan eser ilk defa Osman el-Ke'âk tarafından neşredilmiştir (Tunus 1936), daha sonra Tâhir b. Muhammed el-Ma'mûrî *el-Edille*, kitabın üç nüshasından Tunus Abdeliyye Kütüphanesi'ndeki nüshayı (nr. 9954) esas alması, aynı kütüphanedeki diğer nüsha ile (nr. 4049) Bibliothéque Nationale nüshasını (Arapça yazmalar, nr. 4625) karşılaştırarak eseri yayımlamıştır (Tunus 1984). 2. [...] *fi 'adedi's-selef min eyyâmi'l-mülûki'l-Hafsiyyîn. el-Edille*'nin bir özeti gibidir. Tam adı tesbit edilemeyen eser, iki nüshasına dayanılarak Hafsîler devrindeki siyasî, kültürel ve sosyal hayatla ilgili önemli notlar ilâve edilmek suretiyle Osman el-Ke'âk tarafından neşredilmiştir (Tunus 1355/1936).

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'ş-Şemmâ', *el-Edilletü'l-beyyinetü'n-nürâniyye fi mefâhiri'd-devleti'l-Hafsiyye* (nşr. Tâhir b. Muhammed el-Ma'mûrî), Tunus 1984, neşredenin girişi, s. 15-22; Brockelmann, *GAL Suppl.*, II, 341-342; Ahmed Abdesslem, *Les historiens tunisiens des XVIIe, XVIIIe et XIXe siècles*, Tunis 1973, s. 157-158, 161-162, 167, 211, 312; Mahfûz, *Terâcimu'l-mü'ellifîn*, III, 210; Robert Brunschvig, "İbn aş-Şammâ", *historien hafside*", *Annales de l'Institut des études orientales*, I, Alger 1934-35, s. 193-212.

CEVAT İZGİ

İBNÜ'Ş-ŞEYH el-BELEVÎ

(bk. EBÜ'L-HACCÂC el-BELEVÎ).

İBNÜ'Ş-ŞİHNE, Ebû'l-Fazl

(أبو الفضل ابن الشحنة)

Ebû'l-Fazl Muhibbuddîn Muhammed
b. Muhammed b. Muhammed
es-Sekafî el-Halebî
(ö. 890/1485)

Hanefî fakihî ve tarihçi.

12 Receb 804 (15 Şubat 1402) tarihinde Halep'te doğdu. Ebû'l-Velîd Muhibbuddîn İbnü'ş-Şihne'nin oğludur. Halep, Dimaşk ve Kahire'de çeşitli hocalardan ders aldı. Babasından ve amcası Ebû'l-Büşrâ Fet-huddin ile Ebû'l-Bekâ İzzeddin Muhammed b. Halîl el-Hazîrî ve Bedreddin Muhammed b. Selâme el-Mardîni'den fıkıh, Burhâneddin el-Halebî'den uzun müddet hadis tahsil etti. İbn Hacer el-Askalânî, Burhâneddin İbnü'l-Murahhal ve Şehâbeddin Ahmed b. Muhammed el-Vâsıtî'den icâzet aldı. Ayrıca kayınpederi Alâeddin İbn Hatîb en-Nâsiriyye, İbn Kutlu-boğa, Şehâbeddin İbnü's-Seffâh ve Nûreddin İbn Hatîbüddehş'e den istifade etti. İslâmî ilimlere, Arap dili ve edebiyatına dair manzum ve mensur birçok temel metni ezberledi. Çok zeki olduğu ve yirmi gün içinde Zeynüddin el-İrâkî ile İbn Mâlik et-Tâî'nin elfiyelerini ezberleyecek kadar güçlü bir hâfızaya sahip bulunduğu rivayet edilir (Necmeddin İbn Fehd, s. 285).

İlk görevine, babasının isteği üzerine ağabeyi Evhadüddin Abdüllatif ile birlikte Eşktemüriyye, Cerdikiyye, Haleviyye ve Şâzbahtıyye medreselerinde ders vermekle başladı. 820'de (1417) Eşktemüriyye Medresesi'ne müderris oldu. Aynı yıl Halep kazaskerliğine getirildi, ardından Şâzbahtıyye Medresesi'ne müderris tayin edildi. Daha sonra Halep Hanefî kadısı (836/1433), ikinci kayınpederi Mısır Şâfiî Başkadısı Veliyyüddin eş-Şeftî'nin desteğiyle sir kâtibi ve ordu nâzırı (848/1445), Haleviyye ve Câveliyye medreselerine müderris, Halep Ulucamii'ne imam-hatip oldu; bu şehirde yetkilerin çoğunu kendisinde topladı. Muhaliflerinin faaliyetleri yüzünden Kahire'ye sir kâtibi olarak gönderildi (857/1453); sekiz ay sonra bu görevden alınıp Kudüs'te ikamete mecbur edildi (1454-1458).

Serbest bırakılınca oğlu Esîrüddin Muhammed'in Hanefî kadısı olarak görev yaptığı Halep'e döndü. Ardından Kahire'de sir kâtipliğine (863/1459) ve Hanefî başkadılığına (866/1462) getirildi. Receb